

Nr 525

Av herr Heckscher m. fl., angående den indirekta beskattningen av investeringsvaror, m. m.

(Lika lydande med motion nr 430 i Första kammaren)

Under föregående år rådde stor osäkerhet i fråga om konjunkturutsikterna, såväl i Sverige som utomlands. Prognoserna för de privata investeringarna och rörande företagens exportmöjligheter varierade med någon övervikt för en optimistisk bedömning av framtiden. I dag tvingas vi konstatera, att de tidigare optimistiska förväntningarna från inte minst regeringens sida rörande den ekonomiska tillväxten inom landet förbyttts i en klar insikt om att de nuvarande avmattningstendenserna kan komma att förstärkas över hela det ekonomiska fältet med koncentration till våra viktiga exportnäringsgrupper trä, järn och massa.

Den konjunktur som nu möter industri och näringsliv, löntagare, sparare och konsumenter är en helt annan än den vi blivit vana vid under 1950-talet och i början av 1960-talet. Företagens lönsamhet har krympt. Priserna på våra stora industriella stapelvaror har varit fallande, och någon generell återhämtning kan vi just nu knappast räkna med. Samtidigt har kostnaderna fortsatt att stiga, bl. a. genom löneökningar som legat högre än produktionsökningen givit utrymme för. Företagen och därmed de anställda arbetar nu i ett kallare och besvärligare klimat, vilket inte minst tar sig uttryck i svårigheter att upprätthålla en hög och jämn sysselsättning. Åtskilliga företag har också under senaste tiden tvingats friställa arbetskraft, dess bättre hitintills endast i mindre omfattning. Särskilt har läget inom skogsindustrien försämrats, vilket kan komma att leda till mindre efterfrågan på arbetskraft till skogsavverkningar. Även inom gruvindustrien och järnverken har förutsättningarna för bibehållande av full sysselsättning försämrats, och varsel om permitteringar föreligger i en del fall. Den sedan någon tid anade försämringen inom varvsindustrien har också blivit fullt tydlig. Tecken tyder slutligen på, vilket även framhålls i årets finansplan, en kommande försämring av avsättningen och därmed också sysselsättningen inom den för landets export så viktiga verkstadssektorn.

Vad som kännetecknar dagens läge är i korthet att vi å ena sidan måste räkna med en viss fortsatt kostnadsökning på hemmamarknaden och å andra sidan kan befara prisfall och allt sämre avsättningsmöjligheter på viktiga industriprodukter. Resultatet kan bli allvarliga sysselsättningssvårigheter.

Vad som hittills kännetecknat regeringens ekonomiska politik, som utgått från att huvudsyftet varit att bekämpa ett s. k. övertryck i ekonomin, är att man i första hand sökt hålla tillbaka näringslivets investeringsvilja och expansionskraft. Man har härigenom sökt motverka en överansträngning av ekonomin, som i sin tur befarats ge upphov till prisstegring och löneinflation. När lönerna trots detta stigit för mycket, har man sökt med höjda skatter eliminera en del av den »överflödiga» köpkraften.

I dagens situation löser man emellertid inga problem genom att bibehålla eller öka skatterna. Vad som nu måste krävas av skattepolitiken är att den utformas så, att den stimulerar till ökad aktivitet i näringslivet. Detta kan endast ske genom att det nuvarande skattetrycket för företagsamheten nedbringas till en sådan nivå att förutsättningar skapas för en förbättrad lönsamhet. Först härigenom ges, vid sidan av skattesänkningarnas kostnadsnedpressande effekt, den stimulans till produktions- och produktivtetsstimulerande investeringar inom näringslivet, som fordras för att vi skall kunna upprätthålla vår konkurrensförmåga inom den växande världsmarknaden.

De skattesänkningar som enligt vår mening i första hand bör ifrågakomma hänför sig till omsättningsskatten och energiskatten.

Omsättningsskatten

En av fördelarna med indirekta skatter brukar angivas vara att de snabbt kan sänkas respektive höjas i olika konjunkturlägen. Konsekvensen av detta resonemang borde vara att man möter en vikande konjunktur av det slag vi nu står inför med sänkta indirekta skatter. Den finansiellt mest betydelsefulla av våra indirekta skatter är omsättningsskatten, vilken drabbar såväl investeringar som konsumtion.

När omsättningsskatten infördes framhöll vi, att det inte kunde anses rationellt att belägga investeringsvaror med allmän omsättningsskatt. Till den del omsättningsskatten träffar investeringar är den i realiteten en investeringsskatt. För att en sådan skall kunna ha någon effekt i konjunkturstyrande syfte bör den kunna göras variabel vad storleken beträffar och kunna snabbt avskaffas, om konjunkturen så påkallar. Får den permanent karaktär, blir den för företagets del endast kostnadsdrivande.

Att med skattens nuvarande utformning omgående slopa den för investeringsvaror är med hänsyn till svårigheterna att avgränsa begreppet investeringsvaror tekniskt knappast möjligt. Detta skulle också betyda en mycket omfattande minskning av statens inkomster. Räknar man bort det allmännas investeringar torde beloppet kunna uppskattas till 600 å 800 miljoner kronor. Å andra sidan skulle ett bortfall av denna skatt innebära att företagets avskrivningsunderlag nedginge.

Det synes oss angeläget att samhället kan stå berett att snabbt avveckla omsättningsskatten på investeringsvaror om den fortsatta utvecklingen skulle klart kräva detta. Vi anser därför, att allmänna skatteberedningen i samband med sin behandling av den indirekta beskattningen omedelbart bör ta upp

frågan om investeringarnas undantagande från omsättningsskatteplikt och snarast framlägga ett konkret förslag hur detta tekniskt skall lösas.

Varuskatten drabbar icke endast företagens egentliga investeringar utan i vissa fall även deras tillverkningsomkostnader. Enligt vedertagen uppfattning skall visserligen varor som förbrukas i produktionsprocessen rubriceras varken som konsumtions- eller investeringsvaror och därför vara undantagna från varuskatt. Det är emellertid svårt att upprätthålla gränserna mellan företagets tillverkningsomkostnader, deras normala konsumtion och deras investeringar. Varuskatteförordningens utformning har också på denna punkt föranlett åtskilliga tolkningssvårigheter. Riksskattenämnden har tolkat författningsbestämmelserna mycket restriktivt och uppdragit en gräns som icke sammanfaller med gängse teknisk eller företagsekonomisk uppfattning.

Vi har tidigare år yrkat, att Kungl. Maj:t skulle verkställa en utredning i syfte att från skatteplikt enligt förordningen om allmän varuskatt undanta varor som hänföres till företags tillverkningsomkostnader. Angelägenheten av en sådan utredning har ökat i anledning av det allt större behov av att sänka skatterna för företagen som den försämrade konjunkturen kräver. Om företagets förbrukningsartiklar undantages från varuskatteplikt, skulle detta medföra betydande lättnader för alla typer av företag från jordbrukarna och de mindre hantverkarna upp till storindustrin. Särskilt jordbrukare och andra mindre företagare har ofta svårt att på den slutliga konsumenten övervältra den skatt som han tvingas betala för sina förbrukningsverktyg, förbrukningsmaterial och tillsatsmaterial.

Enligt vår uppfattning bör sålunda de s. k. förbrukningsvarorna befrias från omsättningsskatt. En lämplig avgränsning synes kunna ske genom att anknyta till den nu vid inkomstbeskattningen gällande treårsgränsen. Eftersom det här rör sig om en utredning av närmast teknisk natur, synes denna kunna ske vid sidan av allmänna skatteberedningen. Vi anser att utredningen bör ske så skyndsamt att förslag kan föreläggas innevarande års riksdag.

I likhet med omsättningsskatten leder även energiskatten till en ökning av industriens kostnader och därmed svårigheter för företagen att hålla konkurrenskraftiga priser. Liksom i fråga om varuskatten på förbrukningsartiklar sker ej heller beträffande energiskatten någon restitution vid export eller något tillägg vid import. Samma svårigheter som beträffande varuskatten gäller övervältringsmöjligheterna. Vilka åtgärder som än vidtages för att utjämna skatten mellan olika branscher uppstår snedbelastning. Skatten verkar dessutom effektivitetshämmande. Samma skäl som anförts mot omsättningsskatten på industriens investeringar och förbrukningsvaror kan därför anföras mot energiskatten. Härtill kommer att, då den allmänna energiskatten infördes 1957, den motiverades med de betydande investeringsbehov som då förelåg på energiområdet. Dessa investeringsbehov är nu i huvudsak tillgodosedda.

Vi föreslår, att energiskatten på elkraft slopas fr. o. m. den 1 juli 1963.

Detta bör ha en kostnadslättande effekt för både den större industrien och den mindre och medelstora företagsamheten inom såväl industri och handel som jordbruk. Enligt statsverkspropositionen beräknas denna del av energiskatten inbringa 170 miljoner kronor för budgetåret 1963/64. Ett avskaffande skulle emellertid inte på långt när medföra ett motsvarande inkomstbortfall för staten (netto). Eftersom energiskatten för företagen är en ren omkostnad, avdrages den i sin helhet i deklarationen. För aktiebolagens del betyder detta att inkomstskatten nedgår med halva energiskatten. För de enskilda företagen torde effekten i genomsnitt vara mindre än 50 % men dock betydande. Endast den del av energiskatten på elkraft som träffar hushållen utgör en ren inkomst för staten.

Vi åberopar det anförda och hemställer,

A. att riksdagen måtte

1) i skrivelse till Kungl. Maj:t

a) uttala, att det synes riksdagen angeläget att allmänna skatteberedningen upptar till ingående prövning frågan om investeringarnas behandling inom ramen för den indirekta beskattningen, varvid utslagsgivande hänsyn bör tagas till de kostnadsmässiga verkningarna med avseende å de svenska företagens konkurrenskraft gentemot utländska företag samt till de konjunkturpolitiska aspekterna för utformningen av en indirekt skatt avseende investeringskostnader;

b) hemställa om skyndsamt utredning i syfte att från allmän varuskatt (omsättningsskatt) undantaga varor, vilka hänföres till förbrukningsartiklar som används för produktion inom industrien och hantverket, jordbruket och fisket samt handeln, att föreläggas innevarande års riksdag;

2) besluta, att energiskatt på elektrisk kraft från och med den 1 juli 1963 ej längre skall utgå;

B. att vederbörande utskott måtte utarbeta förslag till de författningsändringar som erfordras för genomförande av vårt förslag ovan under 2).

Stockholm den 26 januari 1963

Gunnar Heckscher

Leif Cassel

Rolf Eliasson

Tage Magnusson

Eric Nilsson

Sixten Palm

Ernst V. Staxäng

Karin Wetterström

Carl Östlund